

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Dudás Attiláné dr. Korinek Beáta Zsófia

“CSODAGYEREKNEK TARTOTTAK, PEDIG CSAK ÁRVA
VOLTAM”

**A MŰKÖDÉSI ZAVAROK HATÁSAI A
VESZÉLYEZTETETT GYERMEKEK TÁRSADALMI
INTEGRÁCIÓJÁRA**

Tézisfüzet

Témavezetők:

Prof. Dr. Herger Csabáné DSc - Dr. Habil. Rózsás Eszter

Pécs, 2024

Tartalomjegyzék

1	A kitűzött kutatási feladat rövid összefoglalása.....	1
2	Az elvégzett vizsgálatok, elemzések rövid leírása, a feldolgozás módszerei	13
3	A tudományos eredmények rövid összefoglalása, azok hasznosítása, illetve a hasznosítás lehetőségei	19
4	A témaköréből készült publikációk jegyzéke	32

1 A kitűzött kutatási feladat rövid összefoglalása

Minden gyermek személyiségében a jövő felnőtt társadalma rejlik. A traumás gyermekkor, halmozottan traumás felnőttkort eredményezhet. A kezeletlen emberek sokaságának rehabilitációja felnőttkorban sokkal megterhelőbb mind egyéni, mind társadalmi szinten, ezért kiemelten fontos a megfelelő prevenció, és/vagy intervenció megvalósítása már gyermekkorban. Nekünk felnőtteknek, szakembereknek felelősségünk van abban, hogy ezek a gyerekek időben kapjanak szakszerű segítséget. Vajon értjük-e, tudjuk-e a szerepünket a társadalomban, szakemberként, magánemberként? Megtesszük-e azokat a lépéseket, melyek alapvetően embertársi kötelességünk lenne, magunkért, másokért, mindarra amelyre hatásunk lenne, és amelyekkel a társadalom fejlődését szolgálhatnánk? Van-e hozzá elég ismeretünk, tudásunk, felelősségünk, tudatosságunk, hogy egy jobb világot hagyjunk magunk után? Mit tehet az egyetemi oktató saját hatáskörében a gyermekvédelem jobbításáért hallgatóival közösen, azért, hogy az amúgy

gyermekvédelmi szempontból veszélyeztetettnek minősülő gyermek önálló és lehetőleg sikeres felnőtté váljon? Mit tehet az egyetemi oktató azért, hogy együttérző, együttműködésre érzékeny, nyitott, de profi szakembereket képezzen?

A disszertáció középpontjában a gyermek áll. Rajta keresztül jutok el a családhoz, mint a hozzá legszorosabban kapcsolódó társadalmi csoporthoz. Elemzem, értékelem, különös figyelmet fordítok a nehézségeikre, melyek hatással vannak a gyermek személyiségének alakulására. Majd szintén a gyermekén keresztül vizsgálom az őt tanító iskolát, oktatási rendszert működésében, problémáiban. Később a gyermekvédelmi szakellátás rendszerét veszem górcső alá, amely a családból kikerült gyermekek állami „családpótlékeként” végzi munkáját (nem mindig hibátlanul). Zárásként foglalkozom a jövő felnőtt szakembereivel, akik ma még a felsőoktatási rendszer tagjai, de rövidesen emberekkel foglalkozó szakemberek lesznek, éppen ezért nem mindegy, hogy milyen oktatási stílusokkal, találkoznak a munka világába való kilépésük előtt. Bizonyítom, hogy

léteznek olyan tanulási módszerek melyek alkalmasak még ebben a kései fiatalfelnőtt korban is az empátia és az együttműködés fejlesztésére, és így segítik a szakmai attitűdjük pozitív fejlesztését, például a gyerekekkel kapcsolatban.

Hilary Clinton sokat vitatott mondata jó mottója lehetne témámnak, miszerint „*egy egész falunyi ember kell egy gyermek felneveléséhez*”. Emberek közössége kell tehát a gyermeknek, hogy a boldog gyerekkor után magabiztos, elégedett, önálló felnőttkor várjon rá. A család, az iskola, az egyetemi közösség, a gyermekvédelem rendszere mind-mind egy közösség a gyermek körül, akik ideális esetben nem leszakadt részekként, hanem egymással kooperáló egységként tudnak működni a gyerekekért és nem utolsó sorban önmagukért is. A hatékony együttműködéshez koordinációra van szükség, mely eszközül szolgálhat a gyermek körüli közösségek együttműködésében. Felvetéseim alátámasztására megkerestem és megkérdeztem három csoport résztvevőit, (gyermekvédelmi szakembereket, egykori szakellátott fiatalokat és végül az egyetemen korábban

gyermekvédelmi önkéntes munkát végző -ma már fiatal-szakembereket), akik válaszaikkal segítették alátámasztani feltételezéseimet, miszerint a sikeres és önálló felnőttkorhoz, a stabilitáshoz „egy háromlábú szék kell”, a gyermek, a szülő és a szakember vagy szakemberek csoportja, hogy ők jól tudjanak együttműködni.

A meglévő hatályos magyar jogszabályok alapvetően alkalmasak lennének arra, hogy a veszélyeztetett gyermekek, családok megfelelő segítséget kapjanak, mégis úgy tűnik, hogy egyelőre nem tud egy megfelelően koordinált és hatékony problémakezelési metódus gyökeret verni. Nem teszek javaslatot konkrét jogszabály módosításra, ellenben legalább irányelvekben javasolom pontosítani a veszélyeztetés fogalma mögött meghúzódó élethelyzeteket. Mégpedig úgy, hogy nem csupán a klasszikus körülményeket vizsgálom, hanem azokat a rejtett közösségi szokásokat, viselkedési módokat, melyek lehet, hogy tudatlanságból, az összefüggések megértésének hiányából fakadva a gyermek intézményi bántalmazásához, vagy iskolai bántalmazáshoz is

vezethetnek. Ahhoz, hogy ezeket az összefüggéseket jól felismerjék a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai, megfelelő és rendszeres képzésre van szükség, mely képzéseknek az önfejlődést is szolgálniuk kell. Utóbbit azért érzem különösen fontosnak, mert rendkívül nagy a lemorzsolódás, a kiégés, a fluktuáció a gyermekekkel foglalkozó szakmákban, annak minden szempontból megterhelő körülményei miatt. A különös megterhelés természetesen a családokra is igaz, így igazán fontos, hogy a szék mindhárom lába jó és jól legyen.

A doktori disszertációban a veszélyeztetett gyermekek felnőtté válásának akadályait is taglalom, megoldásokat keresek az akadályok kezelésére, elhárítására. A gyermekkor jelentőségével, illetve a gyermekkorban nem megfelelő módon támogatott gyermekek hátrányait szintén taglalom, ezek bizonyíthatóan súlyosan kihatnak a felnőtt életszakaszukra. A családtól haladunk a nagyobb társadalmi csoportok felé, melyek a gyermek életének, fejlődésének színterei. Ideális esetben a gyermek egy

olyan családi környezetből indul el, amely őt „elég jól”¹ védelmezi, neveli, támogatja és szocializálja, éppen ezért később alkalmassá válik a remélhetőleg önálló és sikeres felnőttkor megkezdésére és vezetésére. A dolgozat egyúttal egy összefoglalója az elmúlt majd két évtizedes munkámnak, melyben a kutatási, egyetemi oktatási tevékenység mellett, a gyermekvédelemhez szorosan kapcsolódó többirányú gyakorlati munka eredményeiről is beszámolok. Jogászként nehéz szembesülni a jogszabályok nyújtotta keretek korlátoltságával olyan esetekben, amelyekben emberi sorsok alakulása a tét. Mégis a jogtudatosság a jogismeret lehetőséget és védelmet nyújt a társadalmi együttélés során. A jogszabályokon kívül, azok mellett számos konfliktuskezelési módszer, lehetőség rendelkezésre áll, hogy a kliens a saját kezébe is vehesse sorsát, miközben szakemberek segítik át a személyes nehézségeken.

¹ Herczog, M, Családok veszélyben, veszélyeztető családok. In: Bátki A, M.Ribiczey N, Családatározó. A sokszínűség pszichológiája. Open Books P. 360

A gyermekkor döntő fontosságú az egyén későbbi fejlődése, egészsége és társadalmi beilleszkedése szempontjából, mindezt a 90-es évek óta számos a kedvezőtlen gyermekkori tapasztalatokat vizsgáló, nagylétszámú kutatás igazolta. A veszélyeztetett gyermekek sikeres felnőtté válása kulcsfontosságú a társadalmi befogadás, a gazdasági stabilitás és a bűnözés csökkentése szempontjából is. Témaválasztásom kiemelkedő jelentőségű a társadalmi jólét és a jövő generációk életminőségének javítása szempontjából.

Hangsúlyos szerepet kap munkámban a gyermekvédelmi szakellátásba bekerült, azaz a családjából kiemelt gyermek sorsa. Lehet-e sikeres és önálló egy a szakellátásban nevelkedett felnőtt? Ha igen, mi kell hozzá? Alkalmas-e a családot mesterségesen pótló szervezet helyettesíteni a családot?

A KSH 2019-es adatai szerint minden tizedik gyermek veszélyeztetett Magyarországon, mert kedvezőtlen és ártalmas gyermekkori tapasztalatokat szerez, melynek hosszútávú következményei befolyásolják az egészségét, a személyiségének alakulását.

Dolgozatomban a jogász-egyetemi oktató szemüvegen át nézem a lehetőségeket, és a szociális segítőszakmák szemüvegén igyekszem látni a sikeresebb megvalósulását. A diszfunkció, a koordináció és az edukáció kifejezéseket használom mindhárom résznél, mint szűrőket, amikor vizsgálom a gyermeket körülvevő családok és intézmények állapotát (családjogi, emberi jogi, alkotmányjogi, gyermekjogi és oktatási jogi szempontok alapján).

2 A dolgozat szerkezeti felépítése

A disszertáció a bevezető fejezetet követően szerkezetileg három nagy részre tagolódik. A bevezető részben, vagy expozícióban, fogalmak, megközelítési módok, valamint a választott téma megalapozása található.

A három jelentős szakasza a dolgozatnak a veszélyeztetett gyermek helyzetét, a körülötte működő társadalmi csoportok lehetőségeit veszi számba, valamint keresi a jogi és társadalmi eszközöket az „elég-jó” gyerekkorhoz, amely aztán remélhetőleg „elég-jó” felnőttkort eredményez és megtörténhet a sikeres társadalmi

integráció. A gyermek körüli társadalmi csoportoknál is a” hármasság” uralkodik, mert elsősorban a családdal, majd az oktatási intézménnyel, végül a családból kikerült gyermek esetében hangsúlyos családpótlóként működő gyermekvédelmi szakellátási rendszerrel foglalkozik a munka.

Az első nagy fejezet kifejezetten a veszélyeztetett gyermek jogi helyzet, jogi lehetőségeit vizsgálja elsősorban a hazai gyermekvédelmi rendszer, valamint az alapjogok, illetve a családjog tükrében, de nem megelégedve azokról a nemzetközi irányvonalakról sem, mely a hazai rendszerre hatással vannak.

A második nagy részben összefoglalásra kerülnek azok a problémacsoportok, melyek okozói lehetnek a veszélyeztetett állapot kialakulásának a gyermek és a család tekintetében. A továbbiakban a gyakorlati lehetőségek és tapasztalatok vizsgálata képezi a fejezet további tárgyát, egy konkrét eset kapcsán kerül elemzésre mindaz a nehézség, amely a hatékony és sikeres ügykezelést akadályozhatja. Ebben a fejezetben kerül

bemutatásra, elemzésre az a három kérdőíves vizsgálat, amely egyrészt egykor a szakellátásban nevelkedett fiatal felnőtteket, másrészt a szakellátásban dolgozó szakembereket faggat életről, munkáról. Végül azokat a gyermekvédelmi önkéntesként tevékenykedő jelenlegi vagy egykori egyetemi hallgatókat kérdez, akik az alapellátás, vagy a szakellátás által működtetett intézmények egyikében végezték önkéntes munkájukat a gyermekek között.

Végül az utolsó részben mindaz az egyetemi oktatói munka mellett szerzett tapasztalat kerül bemutatásra, mely mind az inkluzív szemlélet egy-egy mérföldköve lehet. A nővumként javasolt regionális koordinációs és képzőközpont pedig lehetőséget kínál a teljes gyermekvédelmi rendszer hatékonyabb, sikeresebb munkafolyamatainak megvalósítására, valamint eszköze a veszélyeztetett gyermekek és családok sikeres önállósodásának.

Rendhagyó módon a hipotézis is egy kérdés, nem kijelentem, hanem kérdezem, hogy megfelel-e a nemzetközi elvárásoknak a magyar gyermekvédelem jogi

környezete, szemben a gyakorlattal. Az egész dolgozat fő kérdése tehát ez, a további három kérdésben pedig a gyakorlati megvalósulását, a helyzet jobbítására keresem a válaszokat egyrészt a gyermekek és családjaik, másrészt a szakember szempontjaiból.

Kérdések:

1. Vajon a magyar gyermekvédelem jogi környezete megfelel-e a nemzetközi elvárásoknak, de a gyakorlat nem?
2. Megfelelő-e a magyarországi jogi környezet a nemzetközi egyezményekben leírtaknak, tudja-e ellensúlyozni az ártalmakat, melyeket a gyermekek a sokproblémás családokban, az oktatási intézményekben, a szakellátásban elszenvedett ártalmakat?
3. A jogszabályok gyakorlati alkalmazása során mennyiben sikerül követni a jogszabályi elvárásokat? Mi az, ami megvalósul?
4. Milyen javaslataim vannak a helyzet jobbítására mindezek alapján?

3 Az elvégzett vizsgálatok, elemzések rövid leírása, a feldolgozás módszerei

Három fő komponens - témaspecifikus esettanulmányok, kérdőíves felmérések, illetve saját gyakorlati tapasztalataim során szerzett ismeretek - segítségével vezetem le a magyar gyermekvédelmi rendszer tagjainak működését, abból a célból, hogy illusztrálhassam a kezeletlen káros folyamatok következményeit a gyermek és a családok életútjának alakulására. Három kérdőíves felmérést végeztem gyermekvédelmi szakemberekkel, utógondozottakkal és gyermekvédelmi önkéntesekkel, melyek eredményei hozzájárulnak a választott téma mélyebb megértéséhez. Végül a magyar gyermekvédelmi rendszer korrekciójára teszek megoldási javaslatokat a saját kutatásaim és gyakorlati tapasztalataim tükrében.

A magyar gyermekvédelem jelenlegi állapotában erősen diszfunkciós. Konkrét és aktuális eseteken keresztül mutatok rá arra, hogy habár kiterjedt jogi szabályrendszer áll a gyermekvédelem területén rendelkezésre, mégsem hatékony az ügykezelés, továbbra sem szűnik meg a veszélyeztetettség a gyermeknek, legfeljebb átalakul. V.

Babát kiemelték családjából, két és fél évesen nevelőszülőhöz került, egymásnak teljesen ellentmondó szakvélemények születtek életében, sajnos ez ugyanígy volt halálában is. Tíz évvel később elkötelezett szakemberek először csak véletlenül bukkantak más szakellátott gyermekek történetén keresztül el a három évet sem élt gyermek esetéhez, majd hosszas nyomozás eredménye lett a jogerős ítélet. Ezen pedig azért kell sürgősen változtatni, mert túl kevés idő áll rendelkezésre, a gyermek felnő. A társadalmi attitűd, mint a felelősségvállalás, empátia, együttérzés a téma kényes volta, mind megkívánja a valódi hozzáértést, amelyet csakis a folyamatos képzésekkel, szemléletformálással és monitorozással lehet elérni. Bár a gyermekvédelem meglévő kezelési módszertana elemeiben jó, mégsem hatékony megoldásokat kínál. Dolgozatomban ennek az állapotnak a jobbítására teszek javaslatokat, az egyetemi oktató perspektívájából: A jelenlegi gyakorlat és a jogszabályok által elvárt, mostanra talán kissé utópisztikusnak tűnő, de nem megvalósíthatatlan ideális rendszer közé, mint összekötő elemet helyezem a

szakemberek közötti, valamint az egyes szakterületek közötti konkrétabb *koordinációt*. A koordináció pontos és részletes kidolgozását javaslom és helyezem a fókuszba. A magyar és nemzetközi gyermekvédelmi rendszerről meglévő ismereteim és tapasztalataim alapján a koordináció kikerülhetetlen komponense a működőképessé tételnek és a diszfunkciós elemek kiiktatásának. Így a sikeres és önálló felnőtté válás esélye nagyban nőhet az érintett gyermekek tekintetében. Mivel a koordinációt emberek működtetik, ezért megalapozhatja az osztársadalmi felelősségvállalás szélesebb körű felébresztését, a hatékonyabb együttműködést, az átfogó ismeretátadást és a jogszabályok nyújtotta keretek jobb kiaknázását.

Három kérdőíves vizsgálatot készítettem, valamint egy nagyinterjút a PTE-ÁJK oktatói számára évek óta elérhető empátiára és együttműködésre sarkalló oktatási módszerek tanítóival, Gombor Eszter felsőoktatási specialistával és Bujtár Zsolt jogász-közgazdász egyetemi adjunktussal.

Az első kérdőívben gyermekvédelmi szakembereket kérdeztem „Együtt könnyebb?!” címmel. A Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálatoknál dolgozó szakemberek véleményének feltérképezésére szolgáló kérdőív volt ez, melyben a diszfunkció, koordináció, edukáció szűrőszavakon keresztül, a fejlődés, a szakmai együttműködés, a hatékonyság és a gyermek legjobb érdekének érvényesülése témákat vizsgáltam. Célom vele az volt, hogy kutatásommal hozzájáruljak a pozitív irányú változáshoz a gyermek legjobb érdekének érvényesülése tekintetében a családokban és a szakellátásban egyaránt, valamint általa a szakellátott gyermekek esélye növekedjen a sikeres és önálló felnőtt élet elérésére. A kérdőív lényegesen különbözött a másik kettőtől, mert ott inkább objektív és közvetett módon az ellátási rendszer és a benne csoportként működő szervezetek voltak vizsgálva. Öt fontos változót mértem az alábbi témákban:

1. A bántalmazási esetek jelzése a gyermekvédelmi szakellátásban, Ebben a fejezetben szerettem volna megismerni a szakemberek véleményét a jelzőrendszer

működésének hatékonyságáról a bántalmazási esetek tekintetében.

2. **Képzés és ismeret.** Itt a szakmai felkészültség fontosságáról és alkalmazhatóságáról faggatom.

3. **Hatáskör.** Ebben a fejezetben arra voltam kíváncsi, hogy mennyire lehet a kompetencia határokat tartani.

4. **Reakció.** Az utolsóelőtti részben a szakemberek reakcióinak befolyásoló ereje után érdeklődtem.

5. **Kiegészés.** A zárófejezetben a kiegészés témáját kérdeztem.

A másik két kérdőív meglehetősen szubjektív megközelítésű, elsősorban személyes élményekre és tapasztalatokra alapoz, az egykori szakellátottak („Múlt és jövő”), valamint a volt önkéntes hallgatók („Diákok a gyermekekért”) esetében is. Előbbi különlegessége, hogy a két részből álló kérdőív második felében az eredeti ACE-tesztet végeztem el a kitöltőkkel, melyet tudtommal még eddig senki nem végzett el egykori szakellátottakkal. Míg az egykori önkéntesekkel készült vizsgálat azért különleges, mert eddig egyetlen hasonló felmérést sem végeztünk velük. Módszertani szempontból megközelítve

főleg leíró statisztika készült belőlük, de előfordul egy-egy keresztmetszeti vizsgálat is, melyekben statisztikai próbák a mintán belüli különbségeket vizsgálták.

A kérdőívek kiértékelése során leíró jellegű és többváltozós statisztikai módszereket alkalmaztam. Leíró statisztikai eljárás során átlag és szórás elemzést, gyakorisági vizsgálatokat és eloszlásokat készítettem. Többváltozós statisztikai módszerek közül Kruskal-Wallis próbát, Mann-Whitney próbát és khinégyszet próbát végeztem. A különbözőségi vizsgálatok során $p < 0,05$ szignifikancia szintet alkalmaztam. A statisztikai elemzéshez IBM SPSS v25 statisztikai szoftvert használtam.

4 A tudományos eredmények rövid összefoglalása, azok hasznosítása, illetve a hasznosítás lehetőségei

A doktori disszertáció a veszélyeztetett gyermekek sikeres és önálló felnőtté válásának akadályairól szól. Holisztikus a megközelítés, mivel az elméleti, kutatói és oktató szempontokat, valamint a gyermekvédelem területén szerzett gyakorlati tapasztalatokat ötvözöm. A disszertáció három fő területre fókuszál: a családi környezetre, az oktatási intézményekre és a gyermekvédelmi rendszerre. Az elemzés jogi és társadalmi szempontokat ötvöz a diszfunkció, a koordináció és az oktatás fogalmai mentén. A kutatás célja, hogy esettanulmányokra, kérdőívekre, interjúkra és személyes tapasztalatokra alapozva javaslatokat tegyen a gyermekvédelmi rendszer jelenleginél hatékonyabb működésére, valamint rámutasson azokra a társadalmi kérdésekre, melyek szintén segíthetik a gyermekek hatékonyabb védelmét. A dolgozatban kínált megoldások középpontjában a koordináció áll, mint a gyermekvédelmi rendszer hatékonyságát növelő eszköz. A bevezetőben a gyermekvédelmi problémák rejtett jellegét hangsúlyozom,

a magyarországi statisztikákat és olyan alapfogalmakat tisztázok, mint a család vagy a gyermek, melyek koronként, földrajzi helyenként, valamint szemlélettől függően változó lehet. Végezetül elemzem a magyar gyermekvédelmi rendszer jelenlegi állapotát, és javaslatokat teszek annak javítására.

A kérdőívek kiértékelése során a következő eredményeket találtam:

„Együtt könnyebb?!”:

A szakellátásban dolgozók közül 33 személy töltötte ki az online megküldött kérdőívet, a kitöltők túlnyomó többsége nő volt, egyetlen húszas éveiben járó, egy harmincas korosztályú és mindenki más negyven és 65 év közötti volt. A leghosszabb ideje ezen a helyen dolgozó személy egy 32 éve ugyanazon a munkahelyen tevékenykedő ember volt, ugyanakkor a legtöbben egy vagy két éve dolgoznak csak itt. A válaszokból egyértelműen kiderült, hogy elkötelezettek a munkahelyük, a munkájuk irányába,

mert csak ketten válaszolták azt, hogy nem innen fognak nyugdíjba menni. A jelzőrendszer hatékonyságával kapcsolatban a többség a nem vagy kevésbé hatékonyak jelölte meg, szinte ugyanez az arány volt megfigyelhető jelzésekkel kapcsolatban, melyek el-el maradnak. Ezen a ponton született egy meglehetősen érdekes eredmény, mert a válaszadók több, mint fele bizonytalanságot jelzett a jelzéssel kapcsolatban, hiányos a tudás a tekintetben, hogy mikor is kell pontosan jelezni. A jelzések számát lényegében elegendőnek gondolják, de a bizonytalanság mindannyiuk szerint elmúlna, ha kapnának támogatást, visszacsatolást, elegendő képzést, mindeközben szakmailag a többséget felkészültnek gondolják. A válaszadók fele mégsem gondolja úgy, hogy szakmailag profi teljesítményt nyújtanak a kollégák. A képzésekkel kapcsolatban szinte mindenki úgy nyilatkozott, hogy fontos és szükséges, valaki a gyermekvédelem teljes reformjában látná a megoldást, mert a gyerekek sérülnek azáltal, ha szakmailag nem kellően felkészült emberekkel dolgoznak. A kompetenciahatárok egymásba csúszásában nagy volt az egyetértés, a többség fontosnak érezné ezek

betartását, mert így az együttműködés is hatékonyabb lehetne. A szakember reakciójának fontosságában teljes volt az egyetértés, ez alapján megint arra az eredményre következtetésre jutottam, hogy e tekintetben is a rendszeres képzést, mint megfelelő segítséget éreznék a helyzet javítására megfelelő eszköznek. Egyetlen válaszadó kivételével mindenki enyhébb vagy súlyosabb formájú veszélynek gondolja a kiégést. Összességében megerősítést nyertek feltételezéseim abban az értelemben, hogy a gyakorló gyermekvédelmi szakemberek fontosnak éreznék, ha nagyobb támogatást, nagyobb együttműködést, több képzést kaphatnának, mert pontosan érzik, hogy hosszútávon a gyermek is az áldozata a kiégésnek és annak, ha nem nő a támogatás.

„Diákok a gyermekekért”:

Az egykori gyermekvédelmi önkéntesek közül 38-an válaszoltak a rövidebb lélegzetű kérdőívre, egyértelmű hasznosságáról számoltak be, jelentős számban - a válaszolók majdnem fele- jelenlegi szakmájukban is kapcsolódnak a gyermekvédelemhez, vagy továbbra is végeznek hasonló tevékenységet. Egyöntetűen nyilatkoztak társadalmi felelősségvállalásra ösztönző hatásáról és fontosnak éreznék a környezetükben lévő személyeket is ösztönözni hasonló tevékenységre.

„Múlt és jövő”:

14 éve foglalkozom olyan egyetemistákkal, akik heti rendszerességgel járnak állami gondoskodásban élő gyermekekhez önkéntesként. Sokszor megfogalmazódott bennünk, hogy fontos lenne tudnunk azt, hogy miképp segíthetnénk még hatékonyabban elő, hogy a lehető legjobban támogassuk a gyerekek testi-, lelki fejlődését az önkénteseink segítségével. Ennek megvalósításához kulcsemberek azok, akik kikerülve a családjukból, állami

gondoskodásban is éltek. Az első részben kérdeztem a bekerülésről, a rendszerben eltöltött időről, szokásokról és a jövővel kapcsolatos elképzelésekről. A kérdőív nehezebb része a második volt, egy amerikai kutatás kérdéseinek pontos mása, az úgynevezett ACE-tesztnak célja megismerni, hogy a válaszadók vajon érintettek-e és milyen mértékben a kora gyermekkori kedvezőtlen tapasztalatok tekintetében.

A válaszolók többnyire fiatal felnőttek, összesen 26-an voltak. Többségük a húszas éveikben járnak, de vannak 30 év felettiak is. A leghosszabb időt szakellátásban töltött személy 20 évről nyilatkozott, 11 válaszadó a 26-ból gyermekotthonban élt, a többiek vegyesen, és legtöbbszörüknek csak egyszer kellett gondozási helyet változtatnia. A családból kiemelés háttérében a következő veszélyeztetettségi faktorok álltak: több személynél a szülők addikciója, de előfordult bántalmazás, mint fő ok, de volt elhagyás, anyagi gondok és a gyermek kezelhetetlensége is.

Csak négyen válaszolták azt, hogy nem volt egyáltalán ez idő alatt olyan személy, akihez kötődtek volna, a

többségnél legalább egy ilyen támogató volt. A megkérdezettek jelentős számát támogatták, de előfordult olyan is, aki nem kapott ilyen jellegű segítséget egyáltalán, az életük nagyjából szabályozott volt. 10 válaszadónak sikerült felsőfokú diplomát szereznie, de harmaduknak csak általános iskolai végzettsége van. Az életükkel közepesen elégedettek, többségében azt írták, hogy szerető férjre, saját házra, jó munkára vágnak.

Ami a korai kedvezőtlen tapasztalatokat illeti, a fizikai és lelki bántalmazásban érintettek száma magas -legalább fele a válaszolóknak-, sokan megéltek éhezést, elhagyást, egy személy számolt be szexuális bántalmazásról, de a hozzátartozó bebörtönzését, öngyilkosságát, szerhasználatát is sokan megtapasztalták. Vagyis megerősíthetjük ezeken az eredményeken keresztül, hogy túl magas azoknak a fiataloknak ma a száma, akik több ACE-ponttal kénytelenek együtt élni, melyekről tudományosan bizonyított, hogy többek között egészségkárosítók.

Záró gondolatok:

A választott téma középpontjában a gyermek áll, mégpedig a gyermekek egy olyan speciális csoportja, akiket gyermekvédelmi megközelítésből a veszélyeztetett jelzővel illetünk. Hiba lett volna őket külön vizsgálni, leválasztani azokról a társadalmi csoportról, amelyekben nevelésük, szocializációs folyamataik zajlanak, hisz egymásra hatásuk, oda-vissza bizonyíthatóan jelentős. Éppen ezért a nevelés-gondozás, szocializációs folyamatokból kiindulva azokat a társadalmi csoportokat vizsgáltam, akiknek véleményem szerint a legnagyobb ráhatása van a gyermek későbbi sikeres és önálló felnőtté válására. Első körben a családot, amely a legtermészetesebb és így a legjobb tere a gyermek fejlődésének, majd az oktatási intézményt, melynek a Nemzeti Alaptanterv megfogalmazása szerint szintén feladata a gondozás-nevelés is, végül a gyermekvédelmi szakellátást, mint állami szerv rendszerét, amely kvázi átveszi a gondozás-nevelés feladatát a szülőtől, amennyiben az alapellátás keretében nem sikerül

megnyugtató módon rendezni a gyermek veszélyeztetett státuszát.

A kiinduló kérdésem az volt, hogy az állam, valamint a segítségével a család mit tud tenni annak érdekében, hogy ezt az egyértelműen speciális társadalmi csoportot, akinek hiányos vagy más szóval megtépázott a családi tőkéje, valamint minimális vagy teljes mértékben hiányos a kapcsolati, illetve kulturális tőkéje, mindennek ellenére mégis társadalmi integrációja sikeresen megvalósulhasson. Mennyiben tud a szociális ellátórendszer törvényi kötelezettségének megfelelni, szakmai felkészültségével hozzájárulni ahhoz, hogy a gyermek alapvető joga teljesülhessen, és a családjában nevelkedhessen. Amennyiben ez nem lehetséges, a lehető legcsaládiasabb környezetet biztosítani számára, valóban az egyéni szükségleteinek megfelelő körülményeket nyújtani a későbbi önálló és jó felnőttkor eléréséhez. Mennyire van összhangban a jól kidolgozott gyermekvédelmi jogszabályi háttér a gyakorlati megvalósulással. Sajnos a közel 25000 gyermekvédelmi szakellátásban lévő gyermek azt bizonyítja, hogy van hová

fejlődni, hogy meg kell teremteni a koordinált szakmaközi együttműködést a hatékony esetkezelés érdekében. Hogyan lehet kiaknázni jobban a gyermekvédelmi struktúrában rejlő lehetőségeket. Miként kapcsolódhatnak más szektorok szolgáltatásaikkal, mint az oktatás vagy a nem-állami kezdeményezések a szociális ellátórendszerhez, úgy, hogy azzal a hatékonyabb működését a rendszernek szolgálják ki.

Éppen ezért számba vettem azokat a lehetséges káros folyamatokat, amelyek akadályozhatják a kérdésemre adott pozitív választ. Bár számos szakember foglalkozott már előttem ezzel a témával én az egyetemi oktató szemszögéből is közelítettem, a társadalmi felelősségvállalás, illetve a gyakorlati

A téma felvezetéseként kapcsolódó alapfogalmakat tisztáztam, mint a veszélyeztetés, a kötődés vagy a reziliencia. Meghatároztam jogi és egyéb társtudományok szempontjából, hogy ki is a gyermek, miért van nagy jelentősége a gyermeknek, az őt körülvevő családnak. Habár a diszfunkcionalitást, mint működési zavart körbejártam a családok vonatkozásában is, de azt

elsősorban a két másik kutatott csoport a gyermekvédelmi rendszer és az oktatási rendszer kapcsán használom. A családok vonatkozásában Herczog Máriára hivatkozva definiálom a sokproblémás családokat.

A nemzetközi gyakorlattal merőben szembemegy a hazai jogi szabályozás, amikor kizárólag veszélyeztetett gyermekekről és nem veszélyeztetett emberekről vagy családokról beszél. Így véleményem szerint épp a legfontosabb, a család marad kezeletlenül, amelyből feltételezhetően a gyermek veszélyeztetettsége származik, és amely, ha megfelelő segítséggel regenerálódhatna, úgy a legjobb közege lenne a gyermeknek a sikeres felnőtté váláshoz.

Sokszor megfogalmazódik a gyerekekkel kapcsolatos intézkedések, segítségnyújtások kapcsán, hogy maguk az érintetteknek meg kellene önállóan küzdeni azzal a problémátömeeggel, amely lehet, hogy generációk óta halmoz egy család, mely nehézségek mögött pont a képességhiány, illetve a soha nem megfelelő segítség elérése állhat, kialakítva a tanult tehetetlenség állapotát. A dolgozat célja az a fajta hídépítés a gyermek és az őt

körülvevő csoportok között, amely minden szempontból támogatja, hogy a gyermek ne legyen veszélyben.

A „tudás hatalom”, érthetjük ezt a téma összes résztvevőjére, biztos tudással, ismerettel kell felruházni, képessé kell tenni ennek a „3-lábú széknek” a lábait, a gyermeket, a szülőt és végül az ügyeikben érintett szakembert, hatóságot. A képessé tétel, hatalommal felruházás elengedhetetlen része ennek a folyamatnak.

Miután az érintett gyerekeknek a szocializációs terük és a szociális tőkékük kisebb vagy nagyobb mértékben, de sérült, ez a körülmény pedig alapvetően befolyásolja a kulturális tőkefelhalmozásuk esélyeit, amely pedig csökkenti az esélyét a jó felnőttkornak, ezért a méltányosság és a gyengébb fél védelmének alapelvéből kiindulva egy kifejezetten inkluzív szemléletét javaslom a segítségnyújtásnak. Az inklúzió alatt nem csak az oktatást értem, hanem a traumára fókuszáló szemléletet is. Miután ez egy rendkívül komplex szakmai kihívás, ráadásul a gyermekvédelem vagy az oktatás területén végzett munka a kiegészítő szempontjából rendkívül veszélyeztetett, ezért javaslom olyan szakmai, nem feltétlenül állami irányítású,

központok létrehozását, melyek leveszik a koordinációs feladatok terhet a hatóságokról, ezzel növelve a sikeres és hatékony együttműködésüket. A koordinációs tevékenység mellett a szakember képzésben is aktív részt vállalnának, melyre az általam végzett kérdőíves kutatás válaszaiból egyértelmű igény mutatkozik a gyermekvédelmi szakszolgálat munkatársai részéről. A felsőoktatásban működő gyermekvédelmi önkéntesség pedig nem csupán terhet vehet le a szakemberek válláról, de szemléletében nyitottabb, empatikusabb fiatal szakembereket biztosíthat a jövő gyermekvédelme számára.

5 A témaköréből készült publikációk jegyzéke

1.

Dudás, Attiláné Korinek Beáta Zsófia

A Stalkingról

In: Korinek, László; Kőhalmi, László; Herke, Csongor (szerk.) Emlékkönyv Irk Albert egyetemi tanár születésének 120. évfordulójára

Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar (PTE ÁJK) (2004) 260 p. pp. 117-130., 14 p.

2.

Korinek, Beáta Zsófia

A stalking és a családon belüli erőszak

CSALÁDI JOG 3: 1 pp. 31-38., 8 p. (2005)

Szaccikk (Folyóiratcikk) | Tudományos [2920055]

3.

Dudás, Attiláné Korinek Beáta Zsófia

Bántalmazott gyermekek helyzete Magyarországon

In: Somfai, Balázs (szerk.) "Gyermekei jogok, gyermekvédelem és a határtudományok" című országos konferencia : Tanulmánykötet

Pécs, Magyarország: PTE ÁJK (2008) 134 p. pp. 72-88.,
17 p.

Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Tudományos
[31832841]

4.

Dudás, Attiláné Korinek Beáta Zsófia

„Felejthetetlenül Pap Tibori...”

In: Kajtár, István (szerk.) Pécsi jogászprofesszorok emlékezete, 1923-2008 : antológia

Pécs, Magyarország: PTE ÁJK (2008) 324 p. pp. 71-80.,
10 p.

Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Tudományos [2575604]

5.

Dudás, Attiláné Korinek Beáta Zsófia

Egyenlő esélyek büntetéssel?

In: Somfai, Balázs (szerk.) Ünnepi tanulmánykötet Filó Erika kandidátus egyetemi docens 70. születésnapjára

Pécs, Magyarország: PTE Állam- és Jogtudományi Kar (2010) 432 p. pp. 109-122., 14 p.

Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Tudományos [31832853]

6.

Dudás, Attiláné Korinek Beáta Zsófia

A távoltartás, gyermekbántalmazás családjogi vonatkozásai.

In: Csöndes, Mónika; Nemessányi, Zoltán (szerk.) Merre tart a magyar civilisztikai jogalkotás a XXI. század elején? : Tanulmánykötet

Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar (PTE ÁJK) (2010) 261 p. pp. 13-21., 9 p.

Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Tudományos [2917902]

7.

Dudás, Attiláné Korinek Beáta Zsófia

A családból fakadó erő, avagy KLD rendhagyó köszöntése

In: Finszter, Géza; Kőhalmi, László; Végh, Zsuzsanna
(szerk.) Egy jobb világot hátrahagyni... : Tanulmányok
Korinek László professzor tiszteletére

Pécs, Magyarország: Pécsi Tudományegyetem Állam- és
Jogtudományi Kar, Büntetőjogi Tanszék (2016) 654 p. pp.
46-47., 2 p.

Esszé (Könyvrészlet) | Tudományos [31832813]

8.

Dudás, Attiláné Korinek Beáta Zsófia

"Vagyok, aki vagyok!"

In: Csefkó, Ferenc (szerk.) Alma Materünk a Jogi Kar :
Ünnepi kiadvány a Pécsi Egyetem alapításának 650.
évfordulója alkalmából

Pécs, Magyarország: A Jövő Közigazgatásáért
Közalapítvány (2017) 133 p. pp. 75-77., 3 p.

Esszé (Könyvrészlet) | Tudományos [31832860]

9.

Dudás, Attiláné Korinek Beáta Zsófia

Eheverbote

In: Herger Cs, Eszter; Kissich, Susanne; Steppan, Markus
(szerk.) *Gemeinsame Wurzeln und Elemente des
österreichischen und ungarischen Familienrechts*
Graz, Ausztria: Leykam (2018) 467 p. pp. 367-378., 12 p.
Szaktanulmány (Könyvrészlet) | Tudományos
[31832796]

10.

Korinek, Beáta Zsófia

*A családon belüli erőszak múltja és jelene
Magyarországon*

DÍKÉ: A MÁRKUS DEZSŐ ÖSSZEHASONLÍTÓ
JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT
FOLYÓIRATA 2: 2 pp. 95-107., 13 p. (2018)

Teljes dokumentum

Szaccikk (Folyóiratcikk) |

Tudományos[30452848] [Admin láttamozott]

11.

Korinek, Beáta ; Zeller, Judit

Egy svájci-magyar kutatás születése

JURA 25 : 2 pp. 568-570. , 3 p. (2019)

Teljes dokumentum

Ismertetés (Folyóiratcikk) | Tudományos[32576065]

12.

Dudás, Attiláné Korinek Beáta Zsófia

Lehet másképp? Pedagógusoknak a bullyingról (2019)

Nem besorolt (Egyéb) | Tudományos[34440026]

13.

Gabriella, Kulcsár ; Judit, Zeller ; Beáta, Korinek

*STUDENTS FOR CHILDREN”: A VOLUNTEER
PROGRAMME-MODEL FOR UNIVERSITIES FOR THE
SUPPORT OF CHILDREN IN FOSTER CARE*

INTERNATIONAL JOURNAL OF CHILD, YOUTH
AND FAMILY 11: 4 pp. 1-12. , 12 p. (2020)

DOI WoS Teljes dokumentum

Szaccikk (Folyóiratcikk) | Tudományos [31799728]

14.

Korinek, Beáta Zsófia

A rossz csend vége. Részletes beszámoló a Pannonhalmán megrendezett, "A csendtől a szóig" című nemzetközi gyermekjogi szimpóziumról

CSALÁDI JOG 18: 1 pp. 51-56., 6 p. (2020)

Szakcikk (Folyóiratcikk) | Tudományos [31832749]

15.

Korinek, László ; Korinek, Beáta Zsófia

Unsere transgenerationale Geschichte mit der Humboldt-Stiftung

HUMBOLDT NACHRICHTEN 40 pp. 24-29., 6 p. (2021)

Personalia, alkalmi megemlékezés (Folyóiratcikk) | Tudományos [32578661]

16.

Korinek, Beáta Zsófia

Mit üzen a múlt?

DÍKÉ: A MÁRKUS DEZSŐ ÖSSZEHASZNÁLÓ
JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT
FOLYÓIRATA 5 : 1 pp. 119-135. , 17 p. (2021)

DOI Egyéb URL

Szaccikk

(Folyóiratcikk)

|

Tudományos[32576089] [Admin láttamozott]